

دیوان ترکی و فارسی جهانشاه حقیقی

مظفرالدین جهانشاه حقیقی

تصحیح و مقدمه

محمد رضا کریمی

نیکان کتاب

پاییز ۱۳۹۴

سرشناسه	حقیقی ترکمان، جهانشاه بن قرايوسف، ۸۰۸ - ۸۷۲ق.
عنوان و نام‌پدیدآور	دیوان ترکی و فارسی جهانشاه حقیقی
مشخصات نشر	زنجان: نیکان کتاب، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	۴۳۲ ص:؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۶-۳۰۹-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	فیپای مختصر
یادداشت	فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شماره افزوده	باغبان کریمی، محمدرضا، ۱۳۳۴ -، مصحح
شماره کتابشناسی ملی	۳۸۲۹۴۳۳

دیوان ترکی و فارسی جهانشاه حقیقی / مظفرالدین جهانشاه حقیقی
مقدمه‌نویس و مصحح: محمدرضا کریمی
امور فنی: نیکان کتاب
طراحی جلد: آتلیه سگال (رجبی - گرمی)
لیتوگرافی: ولیعصر
چاپ اول: پاییز ۹۴
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۴۰/۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۶-۳۰۹-۷

دفتر نشر:

زنجان، چهارراه سعدی، روبروی بانک پاسارگاد، کوچه باقری، ساختمان سپهر، واحد ۴

تلفکس: ۰۲۴-۳۳۳۳۵۵۴۱-۲

E. mail: nikanketab@yahoo.com

ایچینده کیلر

۱		اؤن سؤز (مقدمه)
۵		حقیقی نین آذربایجان ادبیاتیندا دورومو
۱۵		حقیقی دیوانی نین الیازمالاری
۲۰		منابع و مواخذ
۲۱		مقدمه‌ی فارسی
۲۱		قره قویونلوها
۲۳		دولت قره قویونلو
۲۷		هویت ترکی در زمان قره قویونلوها
۲۹		جهانشاه حقیقی
۳۲		کشمکش دو دولت ترکمان و قتل جهانشاه
۳۵		جهانشاه شاعر
۳۶		اشعار ترکی جهانشاه
۳۷		اشعار فارسی جهانشاه
۳۷		نسخ خطی دیوان جهانشاه
۳۹		شخصیت فرهنگی جهانشاه حقیقی
۴۱		دوره‌ی جهانشاه - دوره‌ی ممتاز هنر و معماری ایران
۴۸		جان بیگیم - خاتون جهانشاه

دیوان ترکی	۶۱
غزلترین فهرستی	۶۱
غزلر	۶۹
رباعیلر	۱۹۹
فتو صورت دیوان تورکی	۲۱۱
دیوان فارسی	۲۹۱
غزلیات	۲۵۱
قائماقلار	۴۱۷
سوزلوک	۴۲۱
اصطلاحلار	۴۲۳

دیوان حقیقی

آذربایجان تورک ادبیاتیندا شاه، سلطان و حکمدار شاعیرلریمیزین ساییسی آز اولمامیشدیر. چوخلو حاکیم لر و امیرلر اولکجه ساخلا ماقلا برابر، خلقین دیل و کوتورونه ده اؤنم بسله ییب، ادبیات ساحه سینده ده خدمت گؤستمیشدیر. چوخ و اقاتلار بو سلطان و شاهلاری تاریخده دیرلیدیرمن اونلارین قلم اثرلری اولموش، ادبی سیلاحلاری قیلینجلاریندان داها کسرلی اولموش و خلقین اوره یینده یئر سالمیشلار. بو حاکیم شاعیرلردن قاضی احمد برهان الدین، سلطان حسین بابقرا، جهانشاه حقیقی، شاه اسماعیل صفوی و باشقالارینی آد آپارماق اولار. بونلار آذربایجانین ادیب شاه و سلطانلاری دیرلار کی شعرلری یوز ایللر بویو خلقین ایچینده یاشاییب و خلقیمیز اونلارین محبتینی گونو-گوندن آرتیرمیشدیر. شبهه یو خدورکی بونلارین خلق ایچینده اولان محبتلری و ایزلری سیلنمه یین شاه آدلاری، آنجاق خالق دیلینده یازیب یاراتدیقلاری شعرلر، غزللر و دیوانلار اولموشدورکی اوره کلره یول تاپیب و دیللرده هله ده سؤیلمکده دیر.

قاضی احمد برهان الدین آذربایجان و آنادولودا بیر مستقل حکومت یاراداراق، آذربایجانین ملی وارلیغی و دیلینی بسله ییب قوروماقلا ۶۰۰ ایلدن آرتیق بیر تاریخه مالک اولاراق، وطن و ائلیمیزین تاریخده آئینی آچیق و باشینی او جالداراق،

اورەكلارنى دە اوخشايىپ و بوگون اونون ۶۰۰ صحيفەلىك توركجە ديۋانى اتولرین
تاقچالاريندا بزهك اولوب، شعرلى ديئلرده اوخونور و بوگون بيزىملە معاصر اولراق
اونون دىرى اولدوغونو دويوروق.

تيموريلر شاهلاريندان اولان سلطان حسين بايقارا بۇيوك امپراتورلۇغوندا ادبيات
و علم ساحەسىنە دەير وئرهك اؤز سارايندا بوتون علم و ادب آداملارنى، صنعت و
شعر اهلينى توپلايىپ بير كولتورەل حرەت يارادير. او اۆلكەنين آبادانليغيندان علاوه،
ادبيات و هنرىن گليشمەسىندە بۇيوك غيرت گۆستەريپ، اونا گۆره دە خۇرمەت
قازانيديو. او، تاريخدە قازانديغى آد و شەرتين چوخونو يازديغى ديۋانينا بورجلودور،
چونكى اونو خالق ايچيندە و هر گون ديئلرده اوخودان اونون بۇيوك سلطان اولدوغو
بوخ، بلەكە شعرلى و دوشونجهلى دىركى هرگون اوخونور و سؤيلير.

سلطان حسين دوغرو دوركى اۆلكە آوادانليغيندا، خلقين امنيت و آرامشى اوچون
چاليشمىش و دەيرلى، قالارقى ايشلار گۆرموشدور؛ آنجاق اورەكلر، كۆنوللر و بئينلرى
آباد اتديگى اوچون اورەكلردە و بئينلردە قالمىشىدور و خلقيميزين گنديشى و
رفتارلارى اوزەريندە اتكى بوراخمىشىدور.

امير عليشير نوايى، سلطان حسين بايقارائين وزيرى و امپراتورلۇق ايشلرينى ايرەلى
سورەن بۇيوك سياستچى و تدبيرلى حكومت آدمى اولراق ۳۰ جلدن آرتيق ادبى
اثرلريلە بوگون بيزىملە ياشايير و هميشەلىك قالير؛ او دا اۆلكەنين انتظامى، دوزەنلنمە
و آوادانليغى اوغروندا همتلر گۆستەريپ، اونون يانيندا بيزيم آنا ديلىمىزى و
ادبياتىمىزى زنگينلشديرمەكە هميشەلىك تاريخيمىزدە و اتلىمىزین اورەيندە و ديليندە
قالاجاقدور. جهانشاھ حقيقى دە بئله شاهلار و سلطانلار سیراسيندادير. او دا شاه
اسماعيل صفوى كيمى بيزىملە ياشايير. شاه اسماعيل تاريخيمىزدە صفوى
امپراتورلۇغونو ياراداراق، تاريخدە بير دۇنوش نقطەسى يارادير و اۆلكەمىزین وارليغىنى

قورویور، آنجاق اونو بیزیم یانیمیزدا عزیزله یین شاهلیق تختینه اوتوردوغو اوزون - اوزادی جنگلری، قان تۆکمهلری، بهادرلیق و دؤیوشچولویو دیسل دیر، بلکه اوچ اثری اولان: دیوان، نصیحت نامه و ده نامه کتابلاری دیرکی دیلمیزی تاریخ بویو قورویوب و بیزه هدیه وئریبدیر. او گوج، باجاریق و تدبیرلرله شاهلیق تختینه اوتوراراق، علم و دوشونجه دن یارانان شعرلرله اوره کله تختینده اگلشمیشدیر. جهانشاه قره قویونلو دا قدرتلی، باجاریقلی بیر شاه اولاراق چوخلو اۆلکه لری آلیب، آغیر دؤیوشلر و ساواشلار ایره لی سوروب، دوشمنلره غلبه چالیب، خالقین امین - آمانلیغی اوغروندا چالیشیب، اۆلکه نین دوزنلیگی و ساھمانلیغی یولوندا جانندان مایا قویوب، آنجاق آنادیلینده یازدیغی دیوانلا تاریخ بویو ادب و هنر ساحه سینده یاشاییب - یاشایاجاقدیر. جهانشاه، دیوانینی «حقیقی» تخلصو ایله یازمیشدیر. بو ده یرلی شاه، اۆلکه نین استقلالینی حفظ ائدەرک، بیر زاماندا اوچ جبهه ده چالیشیب دؤیوشور:

۱. سیاست و حاکمیت ساحه سینده

۲. اۆلکه نین آبادانلیغی عرصه سینده

۳. ادبیات و کولتور جبهه سینده.

قره قویونلو حاکمیتی نی و امپراتورلوقونو قوروماق اوچون بؤوک باجاریق، علمی تدبیرلر و گؤزو آچیقلیق ایله گون اولایلارینا توخونماق گرہ کیر و جهانشاه بئله بیر علم و تدبیرلره مالیک اولان بیر شاه دیر. دوشمنلری یاخشی تانیپاراق، اونلارین فکرلرینی اوخویور و تدبیرلر قیلیر؛ وطنن مودافیه یولوندا اونلارلا قارشى قارشىیا دایانیر. اؤز میلّت و خالقی نی دا یاخشی تانییر؛ اونلارین ایستکلرینی دویور، آرزیلارینی بیلیر و اونلارلا چاتماق اوچون گؤزل یوللار سئچیر. بو استعداد و باجاریق بیر شاهدا اولماییرسا حکومت ایشینی ساھمانلایا بیلمز، آنجاق جهانشاه گؤزه لجه بو باشاریلاری الله ائدیر.